

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN IN HEESCH EN OMGEVING

In de jaren 1971 en 1972 zijn door een werkgroep van de Heemkundekring „Maasland” te Heesch tal van archeologica geborgen. Deze kwamen vooral voor den dag bij gelegenheid van de aanleg van een rijksweg en een gasleiding, maar ook ontgroningen en bouwputten leverden oudheidkundig materiaal op. Tot een echt onderzoek kwam het helaas nergens.

De oudste vondsten betreffen het mesolithicum, ze werden in de buurt van de nieuwe rijksweg bij de Goorstraat aangetroffen.

Scherven van Hilversum-aardewerk kwamen, te zamen met wat vuursteenafslag voor den dag bij de ontgroning van het perceel De Heuvel op de Lage Wijst. Helaas had de ontgroning al een groot deel van het perceel aangetast, toen de eerste vondst werd gedaan, vermoedelijk was dat deel archeologisch het belangrijkste. Hilversum-scherven met nagelindrukken vonden we bij de Heilige Eik, ook in de Zevenbergse bossen bij de Hoge Vorsel vonden we Hilversum-aardewerk.

Vuursteenafslag, dat niet nader kon worden gedefinieerd, werd op een vijftal plaatsen in de gemeente aangetroffen:

Op een 15-tal vindplaatsen vonden we archeologica uit de ijzertijd en de Romeinse tijd. In de buurt van het viaduct bij de eerste parallel na Geffen kwamen, behalve honderden Romeinse scherven, wat scherven van ijzertijd-aardewerk, enkele spijkers en hengsel-fragmenten te voorschijn. Hier vonden we ook een lanspunt. Vermoedelijk liggen deze vondsten aan een meander van een nu verdwenen rivierloop. Zo een meander zagen we ook onder de Hekkensteeg. Op de noordoostelijke oever van deze meander lag weer vrij veel Romeins materiaal. Ook verder naar het oosten langs het rijkswegtracé zijn Romeinse scherven gevonden. Hier moet, gezien de vele kleine scherven, die over honderden meters verspreid liggen, door het afschaven van het cunet, veel verloren zijn gegaan. Bij de genoemde vindplaatsen zijn paalgaten ontdekt. Deze zijn ingetekend en gefotografeerd, een analyse van de paalfiguraties ontbreekt nog. Van een wetenschappelijke opgraving, die hier zeer gewenst zou zijn geweest, kon in verband met de wegaanleg geen sprake zijn.

Ten oosten van de Kloosterstraat werden in een laagte één of twee putten uitgegraven, één daarvan was bijna drie meter diep (de bodem lag 2 m beneden het uitgegraven en afgeschaafde cunetoppervlak, d.i. 2,70 m beneden het maaiveld ter plaatse. Uit deze putten werden 7 zakjes scherven van ijzertijd aardewerk geborgen. Uit deze scherven kon de R.O.B. een grote, fraaie, besmeten urn en een klein La-Tène-potje met handvat reconstrueren. Deze potten zijn in het bezit van de heemkundekring. In de putten werden nog wat grindstenen aangetroffen; het is niet onmogelijk,

dat enkele daarvan klopstenen zijn. Een venige laag boven de putten is palynologisch onderzocht: de veenlaag moet omstreeks 1000 of 1100 zijn gevormd. Het onderzoek werd verricht door de faculteit voor Wis- en Natuurkunde van de universiteit Nijmegen.

Verder oostwaarts werd het aantal vondsten in het rijkswegtracé duidelijk kleiner, hoewel dit deel van het tracé ten oosten van de Willibrordusweg weer een meander van een verdwenen rivier snijdt.

Ook bij andere graafwerkzaamheden kwam materiaal uit de ijzertijd en de Romeinse tijd aan het licht. Zo vonden we bij het sportterrein Romeinse scherven. Fraai gevormde Romeinse scherven hebben we van het open terrein op de Hoge Vorsel bij de Zevenbergse bossen. Daar lag het materiaal vrij dicht onder het maaiveld in een gestoorde afzetting met grof grind. Bij een (overigens zonder resultaat gebleven) onderzoek naar het door Schutjes (Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, deel IV, p. 78) genoemde klooster op Munniksvinkel, ontdekten we ijzertijd-aardewerk op een hoge akker aan de Munnikstraat, direct onder het plaggendek. Ook dichterbij Vinkel, aan een gedempt water (een ven of een stuk van een oude rivierarm), vonden we ijzertijd-aardewerk, onder meer enige scherven van besmeten aardewerk en een spinsteentje. Deze vondsten danken we aan de aanleg van een gasleiding.

Middeleeuwse archeologica (meest aardewerkscherven) troffen we aan in bouwputten op Heelwijk bij het bejaardentehuis. Een fragment van een middeleeuwse schaal vonden we bij het viaduct ten noordwesten van de Hekkensteeg. Hoewel we ten oosten van de Amelse weg nog middeleeuwse waar aantreffen, bleek ook het middeleeuwse materiaal verder naar het oosten langs de nieuwe rijksweg zeer schaars te worden. Op de Hoef vonden we een Jacobakannetje en ander middeleeuws materiaal.

Tijdens ons onderzoek hebben we enkele interessante bodemsporen waargenomen. Enige honderden meters ten oosten van de Geffense Barrier zagen we in het afgeschaafde tracé van de rijksweg donkere, ongeveer 30 cm brede stroken donker gekleurd zand en sporen van oude sloten, die noordwest-zuidoost verliepen. De sloten lagen op een afstand van 7 en 14 m evenwijdig aan elkaar. In verband met de dikte van het (ter plaatse afgeschoven) plaggendek (ca. 80 cm) moet de ontginning van dit gebied in de vroege middeleeuwen, omstreeks 1000, hebben plaatsgevonden. De afwatering van het terrein vond toen blijkbaar niet plaats op de Aa (zoals nu), maar op de Maas. Dit komt overeen met gegevens op de kaart van Robert de Vaugoudy (Paris 1752). Een nader bodemkundig onderzoek van dit terrein (meer noordwaarts is het door stuifzand bedekt) lijkt gewenst. Ten oosten van de Willibrordusweg zagen we over een lengte van 80 m zich donker aftekenende, gegraven sleuven op een onderlinge afstand van 5 tot 12 m. De opvulling van deze sleuven bestaat waarschijnlijk uit materi-

aal, dat van elders is aangevoerd. Een verklaring van deze sleuven ontbreekt nog. (Zijn verschijnselen uit Westerwolde vergelijkbaar? Zie A. Klungel, De slurfakkers van de Westerwoldse essen, in: Boor en Spade 13, 1963, p. 27-39. Red.)

Dwarsdoorsnede van sleuven in een plaggendeek-profiel bij de Willibrordusweg te Heesch

Ook buiten Heesch was onze groep actief. Zo vonden we scherven uit de ijzertijd bij Deursen (dit terrein werd door drs. J. Verwers bezocht), bij Nistelrode (op het voormalige schijnvliegveld) een gebroken urn met verbrande beenderresten, bij Megen een Harpstedt-urn en ander materiaal (zie de bijdrage van de heer P. de Poot in dit nummer). Romeins materiaal vonden we in Nistelrode samen met houtskool en bij Megen (zie de bijdrage van de heer De Poot). Bij Achterschayk vonden we een fragment van een kogelpot. Een merkwaardige vondst bij het Zevenbergse bos bestond uit een vlakke plaat zandsteen van 250 x 150 x 40 cm, die loodrecht was afgekant en aan één hoek beschadigd was. De betekenis van deze vondst bleef onduidelijk.

Gaarne dank ik allen, die het onderzoek hebben mogelijk gemaakt en natuurlijk de werkers te velde, Mevrouw van Doorn-Kreutzer en de heren L. Ceelen, J. van Nistelrooy en J. van Herk uit Heesch en de heren v. d. Hurk en De Poot uit Oss. De heer J. v. d. Stappendie verzamelde toponymen, die bij de localisatie van vondsten dienst deden en een rol spelen in ons verdere onderzoek. Voor zijn werk onze hartelijke dank. J. VOS